

УДК 075.8

Корх-Черба О.В.

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ЗМІСТУ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ СТУДЕНТСЬКИХ РОБІТ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

У статті розглянуті питання організації науково-дослідної роботи студентів, які навчаються за спеціальністю "фізичне виховання". Визначені етапи планування та організації студентської наукової роботи.

Ключові слова: науково-дослідної робота; студенти; фізичне виховання; професійна підготовка.

Постанова проблеми. На сучасному етапі вдосконалення вітчизняної системи вищої освіти важливу роль відіграє підготовка майбутнього фахівця з фізичного виховання, здатного конкурувати в європейському просторі, а саме рівень і зміст його науково-дослідної складової. Підготовка сучасного фахівця в умовах вищого навчального закладу вимагає впровадження засобів, спрямованих на підвищення рівню науково-дослідної складової підготовки майбутніх фахівців, що дозволить побудувати міцний фундамент для ефективного виконання професійних обов'язків та подальшого вдосконалення.

Основа державного стандарту фізичного виховання у системі освіти ґрунтується на затверджених державних стандартах освіти і представлена у Законах України "Про освіту" [1991], "Про вищу освіту" [2002], "Про фізичну культуру й спорт" [1998], Концепції розвитку галузі фізичного виховання й спорту в Україні [1999], Положенні про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту) (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998 р. № 65), Положенні про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах (затверджено наказом Міністерства освіти України від 02 червня 1993 р. № 161), рекомендаціях про порядок створення, організацію і роботу Державної екзаменаційної (кваліфікаційної) комісії у вищих навчальних закладах України (лист Міністерства освіти України від 29 грудня 1993 р. № 83-5/1259).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз науково-методичної літератури показав, що проблемам науково-дослідної діяльності студентів приділяється багато уваги як вітчизняними, так і російськими дослідниками [1-10], але дослідження щодо планування, організації та методики виконання наукової роботи студентів педагогічних вузів за фахом фізичне виховання недостатньо розроблені. Так, на думку фахівців [10], на жаль, сьогодні переважна кількість студентів, які навчаються у вищих навчальних закладах фізкультурного профілю, пишуть науково-дослідні і творчі роботи під тиском обставин, оскільки інакше не отримують диплом, і вони не сягнуть тих привілеїв, задля яких пішли до університету. Отже, конче потрібно привернути увагу фахівців до визначеної проблеми з метою активізувати творчий науковий потенціал та допомогти студентам вищих навчальних закладів з фізичного виховання і спорту в організації та проведенні наукових досліджень, підготовці й оформленні науково-дослідних праць.

Так, результати досліджень Т.Ю. Круцевич, В.Г. Ареф'єва, О.Д. Дубогай, Л.П. Сущенко свідчать, що потрібно також привертати увагу громадськості, науковців та студентів профільних вузів до проблем фізичного виховання школярів із ослабленим здоров'ям, що спричинено погіршенням екології в Україні, низьким духовним і культурним рівнем суспільства, гіпокінезією, зниженням інтересу до занять фізичною культурою і спортом, нерациональним харчуванням тощо. Однак, скорочення часу навчального процесу у вищих навчальних закладах, зниження інтересу до науково-дослідної роботи майбутніх фахівців, відсутність студентських наукових гуртків та експериментальних лабораторій вимагають від науковців розробки елементів управління відповідною системою, які б відповідали сучасним умовам та заохочували молодь до наукової творчості.

Мета дослідження: визначити основні складові змісту науково-дослідних студентських робіт у вищих навчальних закладах педагогічного профілю у сфері фізичного виховання і спорту.

Методи та організація дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення досвіду практики провідних фахівців з фізичного виховання та спорту.

Результати дослідження та їх обговорення. Науково-дослідна робота студентів – це система методів, засобів і заходів для засвоєння студентами у процесі навчання різних етапів науково-інноваційного циклу, що включає фундаментальні й прикладні дослідження і є одним з найважливіших засобів ефективної підготовки фахівців. Також науково-дослідна діяльність студентів виступає як засіб отримання знань і формування умінь творчої дослідницької діяльності, з впровадженням елементів наукових досліджень у навчальний процес, а у перспективі – самостійна дослідницька робота.

На відміну від дослідницької діяльності вченого, у студентів – це перш за все форма освітнього процесу. Так, Ф. Галуліліна розподіляє студентську наукову роботу на два види: діяльність, що пов'язана з навчальним процесом і доповнює його. На думку автора, у межах навчально-дослідної роботи, що пов'язана з навчальним процесом, відбувається посилення творчої спрямованості в змісті навчальних дисциплін, технологій навчання й комплексу індивідуальних завдань дослідницького характеру. Основними засобами другого напрямку є орієнтація на індивідуальний підхід до наукових інтересів і здібностей студентів, різний спектр позанавчальних форм дослідницької діяльності, формування студентських наукових об'єднань (кружків, лабораторій, проблемних груп та ін.) [2, с. 34].

Так, Б.М. Шиян і О.М. Вацеба [10] ґрунтовно охарактеризували методику підготовки та написання студентської наукової роботи, а саме: загальні відомості про студентську наукову роботу (курсова, дипломна, магістерська робота); основні вимоги до написання обґрунтування наукової роботи; методику виконання студентської наукової роботи; планування наукової роботи (курсової, дипломної, магістерської роботи); структуру і зміст наукової роботи; зміст студентської наукової роботи; основні методи, що використовуються в дослідженнях студентів; оформлення роботи; підготовка до захисту і захист; керівництво студентськими творчими роботами тощо.

Так, кваліфікаційні (дипломні) роботи виконуються на завершальному етапі навчання студентів у вищому навчальному закладі і передбачають: систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань зі спеціальності та застосування їх при розв'язанні конкретних наукових, педагогічних, освітніх та інших завдань; надбання навичок творчого використання цих знань під час вирішення конкретних наукових питань; розвиток навичок ведення самостійної роботи та оволодіння методикою дослідження при вирішенні у науково-дослідній роботі проблем у сфері фізичного виховання і спорту; з'ясування підготовленості студента до самостійної роботи відповідно до набутої кваліфікації в сучасних умовах професійної діяльності, прогресу науки, техніки і культури.

До етапів науково-дослідної роботи слід віднести наступні:

1. Методологічні характеристики дослідження, обґрунтування проблеми і теми дослідження, уточнення мети та задач дослідження, виявлення об'єкта і предмета дослідження, складання гіпотези, визначення доцільних методів дослідження.

2. Складання плану дослідження, визначення основних етапів дослідження, вибір методів дослідження та їх освоєння.

3. Організація дослідження: збір і вивчення літератури, постановка експерименту, пошук та вивчення нормативних документів, розробка даних педагогічної практики.

4. Аналіз та узагальнення зібраних даних та цілеспрямоване їх згрупування, критична оцінка, математичний аналіз.

5. Підведення підсумків дослідження, співставлення даних дослідження.

6. Впровадження результатів дослідження в практику.

7. Завершення, оформлення та обговорення результатів, літературне і комп'ютерне оформлення.

Науково-дослідна робота студента має відповідати низці вимог, найважливішими серед яких є: актуальність теми, відповідність її сучасному стану й перспективам розвитку відповідної галузі знань "Фізична культура", "Спорт", "Здоров'я людини" з урахуванням пріоритетних напрямів наукових досліджень, затверджених радою навчального закладу; самостійність наукових пошуків студента; окресленість наукового апарату (мета, завдання роботи, об'єкт, предмет, методи дослідження тощо); глибина й повнота аналізу наукової літератури з теми дослідження; використання сучасних методів та дослідницьких технологій; достовірність отриманих результатів; аргументованість і конкретність висновків і рекомендацій; змістовність; логічність викладу матеріалу; грамотність, науковий стиль викладу.

Також слід зазначити, що науково-дослідні роботи студентів повинні відповідати загальним вимогам наукової етики, зокрема щодо наявності всіх необхідних посилань, коректності цитування тощо. У разі виявлення у роботі плагіату вона не допускається до захисту, а якщо цей факт установлено у процесі роботи Державної екзаменаційної комісії, така робота оцінюється на "незадовільно".

Ми розділяємо думку дослідників (Т.Ю. Круцевич, Ю. Железняк, П. Петрова, Б.М. Шиян, О.М. Вацеби та ін.), що відмічається підвищення інтересу наукових працівників та практикуючих спеціалістів з фізичного виховання до методичної та науково-дослідної роботи, тому важливою особливістю підготовки висококваліфікованого спеціаліста є навчання його методиці проведення наукових досліджень, без яких неможливо вирішувати негайні питання розвитку теорії і практики фізичної культури і спорту, організації нових закладів спортивного і соціально-культурного сервісу.

Тематика науково-дослідних робіт студентів повинна бути актуальною, мати елемент новизни, відповідати сучасному стану і перспективам розвитку фізичної культури і спорту. Вона формується випускаючими кафедрами, розглядається і затверджується ученою радою факультету і оголошується студентам не менше чим за рік.

Слід зауважити, що у Російській Федерації прийняті заходи про "Пріоритетні напрямки розвитку науки у фізичному вихованні і спортивній підготовці дітей і юнацтва" [4], до яких відносять наступні: методологія проектування інноваційних процесів у фізичному вихованні дітей і спортивній підготовці

дітей і юнацтва; проблеми державної і муніципальної підтримки фізичного виховання і спортивної підготовки дошкільнят і молоді; розвиток інфраструктури матеріально-технічного та інформаційного забезпечення навчально-тренувального процесу в освітніх установах; методологія адаптації методів і форм підготовки у спорті вищих досягнень у зв'язку з цілями і завданнями фізичного виховання молоді; розробка підходів до створення масового дитячого і юнацького фізкультурно-спортивного руху; методологія розвитку програмного забезпечення фізичного виховання і спортивної підготовки дітей і юнацтва; дослідження структури потреб дітей і юнацтва у сфері фізичного виховання і обґрунтування методів їх формування, розвитку і реалізації; оздоровчі ресурси фізичного виховання і спортивної підготовки дітей і молоді; проблеми розвитку дитячо-юнацького олімпійського і параолімпійського руху; проблеми фізичного виховання дітей-інвалідів і дітей з ослабленим здоров'ям; фізичне виховання дітей і молоді, які проживають в екологічно забруднених регіонах; проблеми фізкультурно-спортивної реабілітації дітей з неблагополучних сімей і регіонів; розробка перспективної моделі фахівця з фізичного виховання і спортивної підготовки дітей і юнацтва; методологія оцінки здоров'я дітей; розвиток емоційно-вольової і пізнавальної сфери засобами і методами фізичного виховання і спорту тощо.

Отже, теоретичний аналіз, узагальнення досвіду провідної вітчизняної практики дозволяють зробити наступні **висновки**: науково-дослідні студентські роботи засвідчують рівень засвоєння студентами програмного матеріалу зі спеціальності та оволодіння знаннями й навичками, одержаними у процесі навчання, а також уміння застосовувати їх у практичній роботі, а також виявляють загальнонаукову, спеціальну підготовленість студента, його ерудицію, дослідницькі навички, уміння мислити і пов'язувати теоретичні знання з практикою.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Створення моделі організації і управління науково-дослідною діяльністю студентів ВНЗ педагогічного профілю, до якої увійдуть: система виявлення і відбору студентів, що мають потенційні здібності до науково-дослідної діяльності; система вузівської комунікації в науковій сфері; системи діагностики стану чинників, що впливають на розвиток науково-дослідної діяльності студентів та міжвузівської системи обміну науково-методичними досягненнями в галузі науково-дослідною діяльністю студентів.

Використані джерела

1. Ашмарин Б.А. Теория и методика педагогических исследований в физическом воспитании / Б.А. Ашмарин – М.: Физкультура и спорт, 1978. – 126 с.
2. Галиуллина Ф. Ш. Формирование навыков научно-исследовательской деятельности у студентов педагогического вуза: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Галиуллина Фарида Шамилевна. – Казань, 2003. – 171 с.
3. Евдокимов В.И. Методология и методика проведения научной работы по физической культуре и спорту / В.И.Евдокимов, О.А. Чурганов. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Советский спорт, 2010. – 246 с. : ил.
4. Железняк Ю.Д., Основы научно-методической деятельности в физической культуре и спорте: учеб. пособие для студ. высш.пед.учеб. заведений. / Ю. Железняк, П. Петров. – М.: издательский центр "Академия", 2002. – 264 с.
5. Круцевич Т.Ю. Методы исследования индивидуального здоровья детей и подростков в процессе физического воспитания. – К.: 1999. – 240с.
6. Круцевич Т.Ю. Научные исследования в массовой физической культуре. – К.: Здоров'я, 1985. – 120 с.
7. Мерзлікіна О.А. Методичні рекомендації до написання магістерських робіт з напрямку підготовки 8.010201 Фізичне виховання та спорт зі спеціальності "Здоров'я людини": [навч. посібник] / О.А. Мерзлікіна, Л.П. Сущенко. – К.: ТОВ "Козарі", 2010. – 79 с.
8. Мороз І.В. Наукове дослідження: курсові, дипломні, магістерські роботи. Методика написання, правила оформлення і порядок захисту: методичний посібник для студентів / І.В.Мороз, Л.І. Мороз – К.: НПУ, 2010. – 143 с.
9. Терехина Д.С. Научно-исследовательская деятельность студентов как объект социального управления в современном российском вузе: Автореф. дис...канд. социолог. наук:22.00.08 / ФГБОУ В ПО "Государственный университет управления". – Москва, 2012. 19 с.
10. Шиян Б.М. Теорія і методика наукових педагогічних досліджень у фізичному вихованні та спорті: навчальний посібник / Б.М.Шиян, О.М. Вацеба – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. – 276 с.

Korh-Cherba O.V.

THE QUESTIONS OF ORGANIZATION OF RESEARCH WORK OF STUDENTS ARE CONSIDERED IN THE ARTICLE – FUTURE SPECIALISTS IN AREA OF PHYSICAL EDUCATION

In paper the problems of planning, organization and structure of the student advanced study of educational establishment of pedagogical type are certain.

Key words: *research work of students; physical education; professional preparation.*

Стаття надійшла до редакції 20.09.2013 р.